

ФІНАНСИ

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-65-08>
УДК 336.64

Інна Анатоліївна Бержанір

кандидат економічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, Умань, 20300, Україна
berzhanir.i@udpu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7035-1170>

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВА

Метою написання статті є діагностика показників, що характеризують рівень фінансової безпеки підприємства, а також аналіз чинників, що вплинули на їх зміну. В процесі дослідження встановлено, що фінансова безпека підприємств є визначальним чинником, що сприяє їх ефективному функціонуванню. Встановлено, що фінансова безпека визначає граничний стан фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Встановлено, що ситуація, яка склалася останніми роками на підприємстві сприяла поліпшенню його фінансового стану та забезпеченості фінансовими ресурсами. Однією з найбільш вагомих проблем забезпечення фінансової безпеки сучасних підприємств є відсутність аналітичної роботи за оцінкою її надійності та рівня. Невміння оцінити існуючі загрози фінансової безпеки призводить до неможливості їх усунути, що в результаті зумовлює неефективність фінансової діяльності підприємства.

Обґрунтовано, що основними завданнями фінансової безпеки є: побудова надійного фінансового контролю за дотриманням основних параметрів фінансової безпеки; створення сприятливого інвестиційного клімату; створення єдиного державного інформаційного поля щодо загроз фінансової безпеки; поступове запровадження індикаторів – орієнтирів фінансової безпеки; переведення розрахунків виключно на грошову форму та модернізація функціонування платіжної конструкції; сприяння нарощуванню експорту продукції; активізація розбудови фінансово-кредитної інфраструктури тощо.

Встановлено, що для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві і можливості передбачення ризиків повинна існувати система органів управління фінансовою безпекою, що мають проводити діагностику стану підприємства, прогнозувати можливі загрози та проводити заходи, що сприятимуть забезпеченню стабільності та економічної безпеки підприємства в цілому.

Ключові слова: **фінансова безпека, фінансовий стан, власний капітал, оборотні засоби, ліквідність, фінансова стійкість.**

JEL Classification: K19; G32; C50.

Як цитувати: Бержанір, І. А. (2023). Діагностика фінансової безпеки у системі внутрішнього аудиту підприємства. *Соціальна економіка*, 65, 83-91. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-65-08>

In cites: Berzhanir, I. (2023). Diagnostics of financial security in the internal audit system of the enterprise. *Social Economics*, 65, 83-91. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-65-08> (In Ukrainian)

Вступ. В умовах прояву кризових явищ в Україні ускладнюється можливість успішного функціонування суб'єктів господарювання. Нестабільність економіки спричиняє

високу ризикованість господарської діяльності, а, отже, виникають ризики і загрози фінансовій безпеці суб'єктів господарювання, спричинені зовнішніми та внутріш-

німи чинниками. За цих умов перед керівництвом таких суб'єктів постає багато проблемних питань щодо управління ризиками та загрозами з метою їх мінімізації.

Фінансова безпека суб'єктів господарювання є основним чинником їх ефективного розвитку, а також безпечного функціонування держави в цілому. Особливої уваги при забезпеченні фінансової безпеки суб'єктів господарювання потребує управління внутрішніми та зовнішніми ризиками. Розв'язання зазначених проблемних питань визначає необхідність подальшого розвитку як теоретичних положень, так і розробки практичних аспектів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Метою статті є систематизація та узагальнення теоретичних аспектів фінансової безпеки підприємств, а також розробка практичних рекомендацій щодо напрямів розвитку їх фінансової безпеки.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- поглибити та уточнити економічну сутність категорії „фінансова безпека”;
- обґрунтувати критерії оцінки фінансової безпеки підприємства;
- виявити фінансові можливості та здійснити оцінку фінансової безпеки підприємства;
- розкрити передумови та визначити напрями розвитку фінансової безпеки підприємств.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність підприємства, а предметом – є теоретичні та методичні аспекти фінансової безпеки підприємства.

Огляд літератури. Розвитку теоретичних і практичних аспектів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва присвятили праці такі вітчизняні вчені: О. Барановський (Барановський, 1999), І. Бланк (Бланк, 2019), В. Жук (Жук, 2014), П. Лайко, Ю. Ляшенко (Лайко & Ляшенко, 2000), Є. Мних, Н. Барабаш (Мних & Барабаш, 2010), В. Мартинюк, Я. Зволяк, О. Баранецька (Мартинюк, Зволяк, & Баранецька, 2016), І. Зятковський (Зятковський, 1999), М. Коробов (Коробов, 2000), М. Патарідзе-Вишинська (Патарідзе-Вишинська, 2019), К.В. Орехова (Орехова, 2014) та інші вчені.

Фінансова безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, за якого забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів та цілей діяльності (Кравчук, 2020). На думку І. Бланка, сутність фінансової безпеки полягає у здатності підприємства самостійно розробляти та проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначе-

ного та конкурентного середовища» (Бланк, 2019). Головна умова фінансової безпеки підприємства – це здатність протистояти наявним і виникаючим небезпекам, що прагнуть заподіяти фінансових збитків підприємству, змінити структуру капіталу або тимчасово ліквідувати підприємство.

О. Барановський акцентує увагу на тому, що фінансова безпека являє собою надзвичайно складну багаторівневу систему, яка охоплює фінансову безпеку окремого громадянина, домашніх господарств, населення, підприємств, організацій (Барановський, 1999). О. Амосов вважає, що фінансова безпека – це поняття, що включає комплекс методів, засобів і заходів захисту економічних інтересів держави на макrorівні, корпоративних структур, фінансової діяльності суб'єктів господарювання на макrorівні» (Амосов, 2020). М. Єрмошенко розглядає поняття «фінансова безпека» з позицій ресурсно-функціонального підходу як захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання наявних зобов'язань» (Єрмошенко, 2010).

Здобуті вченими результати теоретичних і практичних розробок мають важливе значення для подальшого розвитку оцінки фінансової безпеки підприємств та окреслення напрямів її забезпечення. Водночас у дослідженнях згаданих авторів приділено недостатньо уваги діагностиці внутрішніх ризиків при управлінні фінансовою безпекою, а також організаційно-методичним положенням оцінки внутрішніх ризиків і загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва, у зв'язку з чим назріла необхідність в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних підходів щодо забезпечення фінансової безпеки таких суб'єктів, що зумовило актуальність теми дослідження.

Методологія дослідження. Розробка методів оцінки фінансової безпеки підприємства має важливе методологічне значення, яке пов'язане з необхідністю майже щоденного знання його фінансового стану і завдяки цьому підтримання в ринкових конкурентних умовах на належному рівні. Основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства слід вважати чистий прибуток. На основі цього критерію можна будувати всю систему показників (індикаторів), які характеризують стан фінансової безпеки (Медвідь, 2006). Індикатори, або показники фінансової безпеки, виступають як кількісні характеристики стану фінансової діяльності, що відібрані для характеристики фінансової безпеки підприємства.

Індикаторний метод передбачає порів-

няння фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня (Ковальчук & Корбутяк, 2014; Кракос, 2020; Ладюк, 2016). Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. За такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається при умові, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших. Цей підхід слід визнати правильним і виправданим.

Основні результати дослідження. Однією з найважливіших проблем забезпечення фінансової безпеки сучасних підприємств є відсутність аналітичної роботи за оцінкою її надійності та рівня. Невміння оцінити існуючі загрози фінансової безпеки приводить до неможливості їх усунути, що в результаті зумовлює неефективність фінансової діяльності підприємства. Оцінку ефективності забезпечення фінансової безпеки підприємств доцільно проводити в розрізі її структурних елементів, оскільки використання кожного з них передбачає застосування специфічних механізмів здійснення впливу на об'єкти, які безпосередньо формують певний його стан.

Нормальне функціонування будь-якого підприємства неможливе без достатньої кількості фінансових ресурсів, що знаходяться в його розпорядженні. Тому фінансово-виробнича діяльність підприємства повинна спрямовуватись на практичне втілення фінансового забезпечення, тобто на стабілізацію фінансових ресурсів в обсязі, достатньому для фінансування його виробничого і соціального розвитку.

На думку І. Ломачинської (Ломачинська, 2012), недостатня забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами може призвести до перебоїв у його діяльності, неможливості сплачувати рахунки постачальників, повертати банківські кредити, здійснювати виплату заробітної плати, інших платежів і, в кінцевому результаті, до втрати ліквідності і банкрутства. Запобігти цьому можливо, проводячи ефективне фінансове планування і контроль.

Покращення фінансово-господарської діяльності підприємства, збільшення доходів та прибутків, зменшення витрат виробництва, підвищення рентабельності, виявлення та мобілізація внутрішньогосподарських резервів можливе тільки за допомогою здійснення аналізу та контролю його фінансово-виробничої діяльності. Отже, в ринкових умовах фінансова діяльність підприємства пов'язана з аналізом формування джерел коштів та їх використання.

Аналіз фінансового стану підприємства дає можливість оцінити його фінансову стійкість, співвідношення власних і залучених коштів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни. Отже, фінансовий стан ПВКП «Хімпродукт» – одна з найважливіших його характеристик.

У результаті аналізу фінансового стану підприємства отримують певні показники, необхідні для його оцінки, планування та підготовки оперативних управлінських рішень за всіма аспектами фінансової діяльності підприємства, тобто формується інформаційна система фінансового менеджменту, або фінансова інформація. Питанню визначення та практичного застосування обчислення різноманітних фінансових коефіцієнтів, за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан підприємства, присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

Для забезпечення процесу виробництва важливим є стан основних виробничих засобів. Аналіз майнового стану ПВКП «Хімпродукт» дає змогу дослідити ефективність використання майна та забезпечення власними оборотними коштами (рис. 1).

При аналізі коефіцієнта зносу за 2017–2020 рр. по підприємству прослідковується зменшення рівня зносу основних засобів, що свідчить про позитивну тенденцію.

З позиції перспективного розвитку підприємства важливою є оцінка його фінансового стану (Рета & Шимко, 2013). Для короткострокової перспективи критерієм оцінки є ліквідність (платоспроможність), тобто можливість в повному обсязі і своєчасно здійснювати розрахунки з кредиторами.

З позиції довгострокової перспективи фінансовий стан підприємства характеризується рівнем залежності підприємства від зовнішніх запозичень. Потреба в аналізі ліквідності балансу в умовах ринку посилюється для підприємств необхідністю оцінки кредитоспроможності, оскільки у більшості з них виникає гостра потреба в позикових коштах.

Ліквідність підприємства визначається відношенням вартості ліквідних активів до його заборгованості. В показнику ліквідності виражається взаємозв'язок можливості продажу активів підприємства з оплатою його зобов'язань, тому в економічній літературі ліквідність підприємства ототожнюється з ліквідністю його балансу (Бержанір, 2016).

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПВКП «Хімпродукт» наведено в табл. 1.

Кожний з цих коефіцієнтів показує, якими платіжними засобами підприємство має можливість погасити свої зобов'язання, а їх аналіз в динаміці за досліджувані роки дасть змогу своєчасно передбачити фінансові труднощі та виробити стратегію подальшого розвитку.

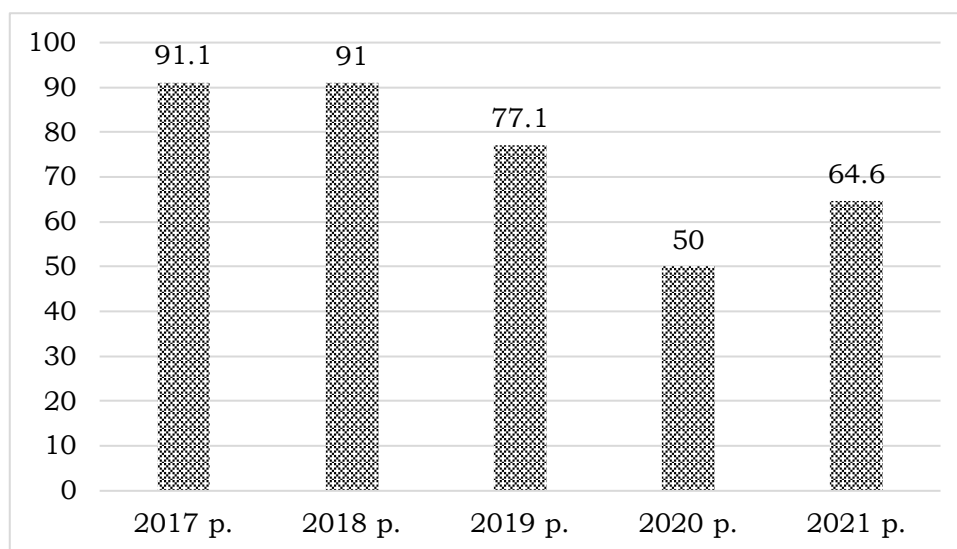

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта зносу у ПВКП «Хімпродукт» у 2017–2021 рр.
Fig. 1. Dynamics of the wear rate at the «Chemical Product» PVCSP in 2017–2021

Як видно з табл. 1, аналіз коефіцієнтів загальної ліквідності у 2017–2021 рр. показує на тенденцію до зменшення. Проте за всі аналізовані роки вони відповідають нормативному значенню, а це свідчить про підвищення ліквідності балансу.

Більш жорстким показником ліквідності, ніж коефіцієнт покриття є коефіцієнт швидкої ліквідності, який враховує якість оборотних активів.

Як свідчить проведений аналіз коефіцієнт швидкої ліквідності має також нестабільну тенденцію. Найкращим значенням цього показника було в 2020 р. На кінець 2021 р. підприємство на кожен гривню заборгованості мало 0,01 грн ліквідних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена негайно. Рівень цього показника не відповідав нормативному значенню за досліджувані роки. Тільки в 2020 р. він майже наблизився до нормативу, а в 2021 р., на жаль, знову зменшився. А це, в свою чергу, свідчить про неможливість своєчасного погашення поточних боргів.

Фінансова стійкість підприємства формується в процесі усїєї фінансово-господарсь-

кої діяльності, відображає стабільне перевищення доходів над витратами, сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.

Аналіз показників фінансової стійкості, наведених в таблиці 2, дає можливість зробити такі узагальнення.

Коефіцієнт автономії характеризує ступінь фінансової незалежності підприємств від кредиторів. Як свідчить відображений аналіз за весь період з 2017–2021 рр. він був більшим критичного значення 0,5, що позитивно характеризує дане підприємство.

Коефіцієнт фінансової стабільності – (співвідношення власних і залучених засобів) по підприємству має тенденцію до збільшення, а це свідчить про те, що на кожен одиницю залучених коштів, вкладених в активи підприємства припадало на кінець 2020 р. 4,06 грн власних коштів проти 3,45 грн в 2017 р., що вказує на позитивну тенденцію.

Діяльність ПВКП «Хімпродукт» характеризується стабільним попитом на продукцію, що реалізується, налагодженими каналами збуту й постачання, тому воно зберігає високу фінансову стійкість, про що свідчить коефіцієнт фінансової стійкості (в середньому – 0,90).

Таблиця 1. Динаміка показників ліквідності і платоспроможності ПВКП «Хімпродукт»
Table 1. Dynamics of liquidity and solvency indicators «Chemical product»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Нормативне значення
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	4,12	4,23	4,32	2,59	2,63	> 1,5-2,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,19	0,22	0,15	0,24	0,01	1-2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,01	0,05	0,13	0,01	> 0,2-0,25

Таблиця 2. Динаміка показників фінансової стійкості ПВКП «Хімпродукт»
Table 2. Dynamics of indicators of financial sustainability of the PVKP «Chemical product»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,80	0,79	0,82	0,81	0,80	> 0,5
Коефіцієнт фінансування (фінансової стабільності)	3,45	3,84	4,68	4,39	4,06	> 0,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,90	0,93	0,94	0,91	0,84	0,75-0,9
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,73	0,76	0,77	0,61	0,62	> 0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,21	0,25	0,19	0,19	0,32	0,3-0,5

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами за період, який аналізується, свідчить про незначний спад і погіршення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який показує співвідношення власних оборотних засобів до власного капіталу збільшився з (0,21) до 0,32, а це свідчить про збільшення оборотних засобів на формування оборотних фондів ПВКП «Хімпродукт».

Отже, у ПВКП «Хімпродукт» закріплюється тенденція поповнення оборотних активів за рахунок власних коштів, а це свідчить про покращення фінансового стану. В найближчій перспективі стоїть питання формування такої структури активів, яка б забезпечувала достатню ліквідність і прискорення оборотності.

Важливою складовою аналізу фінансової сфери підприємства є оцінка його прибутковості та рентабельності. Прибуток синтезує в собі всі найважливіші сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Окупність затрат та використаного майна характеризується величиною одержаного прибутку на одиницю відповідних складових процесу виробництва чи сукупних затрат підприємства. Ступінь прибутковості функціонування підприємства найточніше визначають показники рентабельності.

У табл. 3 наведено розрахунки найважли-

віших показників прибутковості та рентабельності ПВКП «Хімпродукт».

Використання активів в ПВКП «Хімпродукт» є малоефективним, хоча прослідковується тенденція до покращення. Однак, керівництву підприємства потрібно прийняти заходи щодо поліпшення використання його активів.

Розрахунки рентабельності власного капіталу свідчать, що на кожні 100 одиниць капіталу отримано у 2017 р. – 0,95 грн доходу, у 2018 р. – 0,32 грн, у 2019 р. – 0,75 грн, у 2020 р. – 1,08 грн, у 2021 р. – 1,14 грн. Аналіз зазначеного показника привертає увагу до покращення рівня прибутковості власного капіталу. Особливо він був ефективним в 2021 р. Даний показник є особливо важливим для засновників, оскільки він характеризує рівень ефективності використання ними грошових коштів.

Показник рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком характеризує відносну величину чистого доходу, яке отримує ПВКП «Хімпродукт» в розрахунку на 1 грн. реалізованої продукції.

Аналіз зазначеного комплексу показників в ПВКП «Хімпродукт» привертає увагу до низького рівня прибутковості і рентабельності, хоча простежується тенденція до поліпшення. Однак в 2021 р. цей показник знизився в порівнянні з 2020 р.

Таблиця 3. Динаміка показників прибутковості та рентабельності ПВКП «Хімпродукт»
Table 3. Dynamics of profitability and profitability indicators «Chemical product»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Нормативне значення
Рентабельність активів	2,35	0,24	4,06	6,74	8,71	збільшення
Рентабельність власного капіталу	0,95	0,32	0,75	1,08	1,14	збільшення
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	1,63	0,67	1,34	1,77	1,51	збільшення

Таблиця 4. Чистий фінансовий потік у ПВКП «Хімпродукт», тис грн
Table 4. Net financial flow in «Chemical product», thousand UAH

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Прибуток	59	21	50	73	78
Амортизація	336	367	358	294	305
Кредиторська заборгованість	499	435	487	787	1326
Дебіторська заборгованість	153	121	71	90	31
Чистий фінансовий потік	741	702	824	1064	1678

Показники залишків фінансових ресурсів підприємств – це статичні показники на певний момент часу і тому вони безпосередньо не характеризують їх фінансових потоків. Вони відображають результат руху фінансових ресурсів підприємства та можливості підприємства своєчасно погашати короткострокові фінансові зобов'язання.

Вхідний фінансовий потік підприємства повинен збільшуватися у разі нестачі наявних фінансових ресурсів за рахунок залучених коштів. Вихідний фінансовий потік повинен збільшуватися при надлишку фінансових ресурсів, за рахунок вкладання фінансових ресурсів у інші прибуткові активи.

Чистий фінансовий потік є важливою характеристикою фінансових потоків і розраховується як різниця між обсягом вхідних та вихідних потоків. Відповідно він може бути позитивним або від'ємним. На рівні підприємств чистий фінансовий потік розраховується за формулою:

$$\text{ЧФП} = \text{П} + \text{А} + \text{Кз} - \text{Дз},$$

де: ЧФП – чистий фінансовий потік;

П – прибуток;

А – амортизаційні відрахування;

Кз – кредиторська заборгованість;

Дз – дебіторська заборгованість.

Розрахунок щодо чистого фінансового потоку в ПВКП «Хімпродукт» наведено в таблиці 4.

Для більш наглядного уявлення відобразимо чистий фінансовий потік у схематично (рис. 2).

Нині державне регулювання здійснюється без проведення аналізу щодо інформації про фінансові потоки підприємств, без оцінки того, як це позначиться на їх абсолютній ліквідності, без діагностики факторів, які викликали певні заходи державного впливу.

Чинники, що спричиняють коливання параметрів фінансової безпеки підприємств, є теж чисельними (таблиця 6). Це дає підстави для висновку, що при впливі на параметри фінансової безпеки підприємств зазначені складові мають свою специфіку та різний рівень значимості.

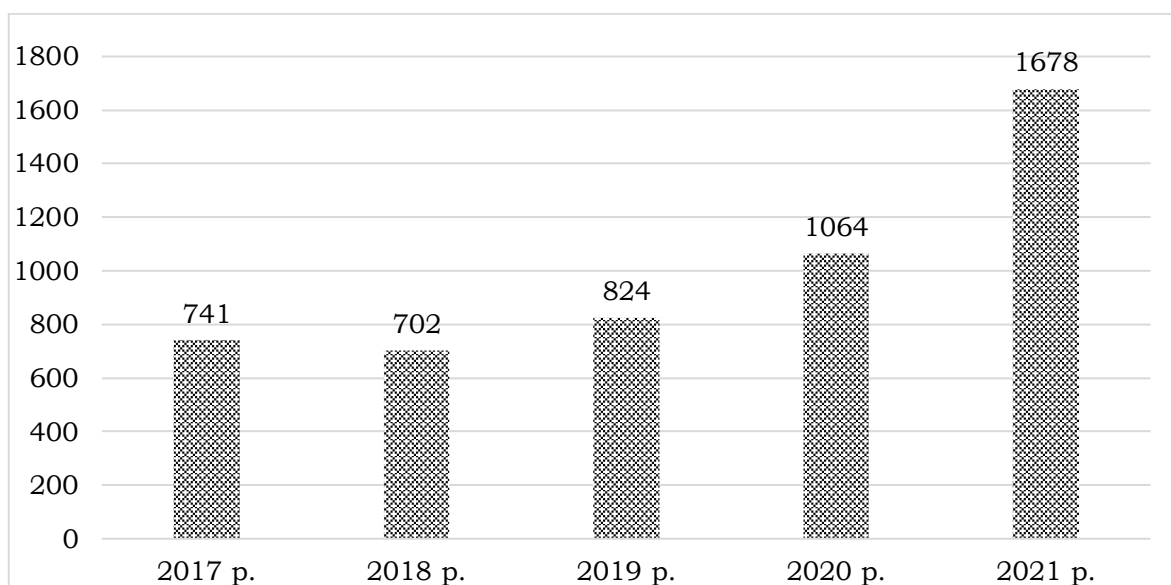

Рис. 2. Динаміка чистого фінансового потоку ПВКП «Хімпродукт» у 2017–2021 рр.
Fig. 2. The dynamics of the net financial flow of the «Chemical Product» in 2017–2021

Таблиця 6. Фактори впливу на рівень фінансової безпеки підприємств
Table 6. Factors affecting the level of financial security of enterprises

Фактори прямого впливу	Фактори опосередкованого впливу
Мета та завдання власників підприємства та їх фінансові інтереси	Спад збуту продукції
Дивідендна політика	Діловий імідж в бізнес-колах
Параметри ризиків та невизначеності	Низький професійний рівень кадрів
Швидкість фінансових потоків	Виробничий травматизм або загибель персоналу
Структура, напрями та ефективність використання фінансових ресурсів	Брак інвесторів
Структура та напрями використання фінансових ресурсів	Обсяги кредиторської та дебіторської заборгованості
Стратегія підприємства щодо принципів та методів управління ризиками	Витік або втрата інформаційних ресурсів
Розмір кредиторської заборгованості	Фізичний і моральний знос основних фондів
Збільшення коштів на поточних та депозитних рахунках	Організаційно-правова форма господарювання
Скорочення дебіторської заборгованості	Структура фінансовими активами та склад учасників
Кваліфікація керівників та спеціалістів	Фінансова стратегія, прогнози, планування
Зміна структури джерел фінансування	Дієвість управління
Резерви фінансових активів	Комп'ютеризація процесу управління
Прибутковість виробництва	Обсяги виробництва
Збільшення ліквідних запасів готової продукції	Стратегія підприємства щодо співвідношення ризику та фінансових прибутків
Графіки надання та повернення позик	Взаємодії з партнерами
Обсяги виручки	Організація дієвого обліку і контролю
Збільшення безнадійної дебіторської заборгованості та сумнівного боргу	Наявність конфліктних ситуацій з представниками кримінального середовища, конкурентами, контролюючими органами
Рівень фінансової незалежності	Загрози неплатежів

Висновки. Складність та багатогранність категорії «фінансова безпека» зумовила наявність різних підходів до трактування її сутності. Узагальнюючи сутність фінансової безпеки підприємства, слід зазначити, що вона характеризує фінансовий стан, за якого підприємство здатне протистояти вже існуючим та потенційним загрозам завдяки ефективному управлінню для забезпечення розвитку економічної діяльності підприємства.

Для підвищення рівня фінансової безпеки підприємства необхідно запропонувати такі заходи:

- забезпечення достатнього рівня ліквідності фінансових ресурсів, оскільки від цього залежить платоспроможність підприємства;
- ефективне використання фінансових ресурсів та мінімізацію їх втрат в умовах інфляції;
- постійна оптимізація та скорочення

витрат підприємства;

- запровадження систематичного моніторингу порогових значень індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- оптимізація фінансових потоків;
- раціональне розміщення фінансових ресурсів між сферами їх функціонування;
- застосування платежів і розрахунків, які б сприяли скороченню частки безнадійної і сумнівної дебіторської заборгованості у сфері обігу;
- забезпечення дієвих заходів безпеки підприємства, його капіталу, активів і інтересів бізнесу.

Для підвищення фінансової безпеки підприємства важливими є не лише ретельна розробка та впровадження системи фінансової безпеки, а й моніторинг ефективності її реалізації, контроль та перевірка доцільності застосування нововведень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановський О. Фінансова безпека : монографія. Київ : Фенікс, 1999. 338 с.
2. Бланк І. Управління фінансовою стабілізацією підприємства. Київ: Ельга; Ніка Центр, 2019. 483 с.
3. Жук В. М. Вирішення проблем фінансової безпеки на стиках фінансової і бухгалтерської науки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2014. Вип. 200. Ч. 3. С. 20–27.
4. Лайко П. А., Ляшенко Ю. І. Фінанси АПК : навч. посіб. К. : Дія, 2000. 233 с.
5. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 412 с.
6. Мартинюк В., Зволяк Я., Баранецька О. Фінансова безпека : навч. посіб. Тернопіль : Вектор, 2016. 264 с.
7. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посібник. Тернопіль : Економічна думка. 1999. 248 с.
8. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2000. 378 с.
9. Патарідзе-Вишинська М. В. Сучасний стан фінансової безпеки суб'єктів аграрного підприємництва. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 29–41.
10. Орехова К. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 1. С. 131–146.
11. Berzhanir I., Berzhanir A., Yashchuk T., Yevchuk L., Kirdan O. Comprehensive evaluation of the effectiveness of the financial mechanism of higher education institutions in Ukraine : *Proceedings of the 35th International-Business-Information-Management-Association Conference (IBIMA)*. 2020. Pp. 4019-4023.
12. Кравчук Н. Фінансова безпека : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Вектор, 2020. 277 с.
13. Амосов О. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 76–80.
14. Єрмошенко М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія. Київ : Національна академія управління, 2010. 232 с.
15. Медвідь М. М. Визначення переліку показників для оцінювання стану фінансової безпеки регіонів. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 95. С. 144–149.
16. Ковальчук Н. О., Корбутяк А. Г. Підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств. *Бізнес-інформ*. № 10. 2014. С. 249–255.
17. Кракос Ю. Б. Індикатори фінансової безпеки. URL: <http://www.internauka.com/uploads/public/1427902248116.pdf> (дата звернення: 04.01.2023).
18. Ладок О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280> (дата звернення: 04.01.2023).
19. Ломачинська І. А. Фінансова безпека й ефективність господарської діяльності ТНК: емпіричний аналіз. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2012. Т.17. Вип.1(6). С. 82–90.
20. Рета М. В., Шимко Н. І. Діагностика фінансового стану як інструмент управління фінансовою безпекою підприємства. *Вісник НТУ «ХП»*. 2013. № 67 (1040). С. 80–90.
21. Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємств. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України : колективна монографія / за ред. Слатвінського М. А. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. С. 151–156.
22. Ioan-Franc V., Diamescu M. A. Some Opinions on the Relation between Security Economy and Economy Security. *Review of General Management*. 2012. Vol. 16(2). Pp. 43–75. URL: <https://ideas.repec.org/a/fmb/journal/v16y2012i2p43-75.html> (дата звернення: 04.01.2023).
23. Efimovich Melev S. Economic Security as a Scientific Category: Theoretical and Methodological Aspect of Research. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska Lublin – Polonia*. 2014. Vol. XXXIX(2). Pp. 81–91.
24. Balaniuk I. F., Shelenko D. I., Biloshkurskiy M. V., Povorozniuk I. M., Slatvinska L. A. An integrated approach to the enterprises' business efficiency assessment. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. Vol. 42. No. 4. P. 486–495. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.50>

Стаття надійшла до редакції 20.01.2023 р.

Стаття рекомендована до друку 13.03.2023 р.

Inna Berzhanir, PhD (Economics), Associate Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2, Sadova Str., Uman, 20300, Ukraine
 berzhanir.i@udpu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7035-1170>

DIAGNOSTICS OF FINANCIAL SECURITY IN THE INTERNAL AUDIT SYSTEM OF THE ENTERPRISE

The purpose of writing the article is to diagnose the indicators that characterize the level of financial security of the enterprise, as well as to analyze the factors that influenced their change. In the process of research, it was established that the financial security of enterprises is a determining factor contributing to their effective functioning. We established that financial security determines the limit state of financial stability in which the enterprise must be in order to implement its strategy, characterized by the enterprise's ability to resist external and internal threats.

We examined that the situation that has developed in recent years at the enterprise contributed to the improvement of its financial condition and provision of financial resources. One of the most significant problems of ensuring the financial security of modern enterprises is the lack of analytical work to assess its reliability and level. The inability to assess existing threats to financial security

leads to the impossibility of eliminating them, which ultimately causes the inefficiency of the company's financial activities.

We substantiated that the main tasks of financial security are: building reliable financial control over compliance with the main parameters of financial security; creation of a favorable investment climate; creation of a unified state information field regarding threats to financial security; gradual introduction of indicators - benchmarks of financial security; transferring payments exclusively to monetary form and modernizing the functioning of the payment structure; promoting the increase of export of products; activation of development of financial and credit infrastructure, etc.

We established that in order to ensure financial security at the enterprise and the ability to predict risks, there must be a system of financial security management bodies that must diagnose the state of the enterprise, forecast possible threats and take measures that will contribute to ensuring the stability and economic security of the enterprise as a whole.

Keywords: Financial Security, Financial Condition, Equity, Working Capital, Liquidity, Financial Stability.

JEL Classification: K19; G32; C50.

REFERENCES

1. Baranovskyj, O. (2019). *Financial security: a monograph*. Kyiv: Feniks. (in Ukrainian)
2. Blank, I. (2019). *Management of financial stabilization of the enterprise*. Kyiv: Elga; Nika Center. (in Ukrainian)
3. Zhuk, V. M. (2014). Solving financial security at the joints of financial and accounting science. *Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Environmental Management of Ukraine. Economics, Agrarian Management, Business Series*, 200, 3, 20–27. (in Ukrainian)
4. Layko, P. A., & Lyashenko, Yu. I. (2000). *Finance of agroindustrial complex: textbook*. K.: Action. (in Ukrainian)
5. Mnih, E. V., & Barabash, N. S. (2010). *Financial analysis: textbook*. Kyiv: Kyiv. Nat. Trade. Univ. (in Ukrainian)
6. Martyniuk, V., Zagoliak, Ya., & Baranetska, O. (2016). *Financial Security: Educ.* Ternopil: Vector. (in Ukrainian)
7. Zyatkovsky, I. V. (1999). *Finance of enterprises: textbook. manual*. Ternopil: Economic Thought. (in Ukrainian)
8. Korobov, M. Ya. (2000). *Financial and economic analysis of enterprise activity*. Kyiv: Knowledge, KOO. (in Ukrainian)
9. Pataridze-Vyshinskaya, M. V. (2019). The current state of financial security of agrarian entrepreneurship. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, 4, 29–41. (in Ukrainian)
10. Orekhova, K. V. (2014). Mechanism of ensuring the financial security of the enterprise. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 1, 131–146. (in Ukrainian)
11. Berzhanir, I., Berzhanir, A., Yashchuk, T., Yevchuk, L., & Kirdan, O. (2020). Comprehensive evaluation of the effectiveness of the financial mechanism of higher education institutions in Ukraine. *Proceedings of the 35th International-Business-Information-Management-Association Conference (IBIMA)* (pp. 4019–4023).
12. Kravchuk, N. (2020). *Financial security: A textbook*. Ternopil: Vector. (in Ukrainian)
13. Amosov, O. (2020). Financial security of the enterprise in modern economic conditions: theoretical aspect. *Problems of the economy*, 4, 76–80. (in Ukrainian)
14. Yermoshenko, M. (2010) *Financial component of economic security: state and enterprise: monograph*. Kyiv: National Academy of Management. (in Ukrainian)
15. Medvid, M. M. (2006). Determining the list of indicators for assessing the state of financial security of the regions. *Culture of the peoples of the Black Sea*, 95, 144–149. (in Ukrainian)
16. Kovalchuk, N. O., & Korbutyak, A. G. (2014). Approaches to assessing the financial and economic security of domestic enterprises. *Business information*, 10, 249–255. (in Ukrainian)
17. Kracos, Yu. B. Financial security indicators. Retrieved from <http://www.internauka.com/uploads/public/1427902248116.pdf>. (in Ukrainian)
18. Ladyuk, O. D. (2016). Financial Safety: Characteristics of Components. *Effective economy*, 11. Retrieved from <http://www.conmyy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>. (in Ukrainian)
19. Lomachinskaya, I. A. (2012). Financial security and efficiency of TNC economic activity: empirical analysis. *Mechnikov Bulletin*, 17, 1(6), 82–90. (in Ukrainian)
20. Reta, M. V., & Shimko, N. I. (2013). Diagnosis of financial condition as a tool for managing financial security of the enterprise. *Bulletin of NTU «KPI»*, 67 (1040), 80–90. (in Ukrainian)
21. Berzhanir, I. A. (2016). Diagnosis of liquidity indicators of enterprises. *Financial support of sustainable development of the Ukrainian economy: collective monograph / Ed. Slaatvinsky M. A. Uman: FOP Zhovty O. O.*, 151–156. (in Ukrainian)
22. Ioan-Franc, V., & Diamescu, M. A. (2012). Some Opinions on the Relation between Security Economy and Economy Security. *Review of General Management*, 16(2), 43–75. Retrieved from <https://ideas.repec.org/a/fmb/journal/v16y2012i2p43-75.html>.
23. Efimovich Melev, S. (2014). Economic Security as a Scientific Category: Theoretical and Methodological Aspect of Research. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska Lublin – Polonia*, XXXIX(2), 81–91.
24. Balaniuk, I. F., Shelenko, D. I., Biloshkurskyi, M. V., Povoroziuk, I. M., & Slatvinska, L. A. (2020). An integrated approach to the enterprises' business efficiency assessment. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 42, 4, 486–495. doi: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.50>

The article was received by the editors 20.01.2023.

The article is recommended for printing 13.03.2023.